

Mateusz Pękala*

Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

II Górską Rajdokonferencją Filozofii Prawa – Sekcji Polskiej IVR pt. „Kryzys edukacji prawniczej”, Beskid Śląski, 4–6 października 2024 r.

W ramach II Górskiej Rajdokonferencji Filozofii Prawa, która odbyła się w dniach 4–6 października 2024 r., uczestnicy mieli okazję, wędrując po szlakach Beskidu Śląskiego, dyskutować nad aktualną sytuacją i perspektywami zmian w polskiej edukacji prawniczej. Na wydarzenie zaprosił Komitet Organizacyjny (dr Paweł Skuczyński – przewodniczący, dr hab. Maciej Pichlak, prof. UW i dr Mateusz Pękala) działający pod egidą Stowarzyszenia Filozofii Prawa i Filozofii Społecznej – Sekcji Polskiej IVR. Na wspólną wycieczkę wyruszyło osiem osób reprezentujących różne ośrodki zajmujące się teorią i filozofią prawa w Polsce: mgr Paweł Boike (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu), dr hab. Adam Dyrda, prof. UJ (Uniwersytet Jagielloński), dr Paweł Łabieniec (Uniwersytet Łódzki), dr Mateusz Pękala (Uniwersytet Ignatianum w Krakowie), dr Paweł Skuczyński (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Jan Winczorek (Uniwersytet Warszawski), dr hab. Maciej Wojciechowski, prof. UG (Uniwersytet dański) oraz prof. dr hab. Sylwia Wojtczak (Uniwersytet Łódzki). Mimo że z przyczyn losowych frekwencja okazała się niższa od początkowo zapowiadanej (pierwotnie wpłynęły dwadzieścia trzy zgłoszenia), a warunki atmosferyczne nie były sprzyjające, zarówno wyprawy turystyczne, jak i obrady merytoryczne można uznać za udane.

Za bazę II Górskiej Rajdokonferencji Filozofii Prawa obrano Schronisko PTTK Przyśłop pod Baranią Górą, które oferuje dogodne warunki pobytu i obrad oraz smaczną kuchnię. Dojście do schroniska pierwszego dnia odbywało się w deszczu i sporymi fragmentami po terenie podmokłym. Grupa główna wyruszyła trasą „piknikową”

¹ ORCID: 0000-0002-1389-2664, e-mail: mateusz.pekala@ignatianum.edu.pl

(szlak zielony i czerwony) ze stacji kolejowej Wisła–Gębce, przez Przełęcz Kubalonka, szczyt Szarculi i przysiółek Stecówka (ok. 3 godziny marszu, 580 m podejść). Na drugi dzień zaplanowano przejście przez Wierch Równiański na szczyt Baraniej Góry (1220 m n.p.m.) stanowiący granicę etnograficzną między Małopolską (Żywiecczyzna) a Śląskiem (Śląsk Cieszyński). Na szczycie znajduje się wieża obserwacyjna, która z uwagi na wszechogarniającą gęstą mgłę okazała się tego dnia bezużyteczna. Brak możliwości podziwiania widoków nie stanowił jednak problemu wobec atrakcji, jakie zapewniało towarzystwo uczestników Rajdokonferencji. Dalej trasa prowadziła grzbietem w stronę Magurki Wiślańskiej i Magurki Radziechowskiej, a następnie z powrotem do schroniska, przy czym niektórzy skorzystali z możliwości krótkiego odbicia ze szlaku w stronę źródeł Wisły (Rezerwat Wisła). Powrót trzeciego dnia odbył się znów trasą przez Stecówkę i Szarculę, niezmiennie przy dużym zachmurzeniu i przelotnych opadach deszczu.

W ramach części naukowej wydarzenia toczono dyskusje wokół wydanej w 2023 r. monografii dr. Wojciecha Zomerskiego *W kierunku demokratycznej nauki prawa? Dogmatyka, edukacja, postanalizyckość* (Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2023). Niestety, wbrew pierwotnym planom Autor nie mógł być obecny na Rajdokonferencji,

Fot. 1. Uczestnicy II Górskiej Rajdokonferencji Filozofii Prawa; od lewej stoją: Maciej Wojciechowski, Jan Winczorek, Paweł Boike, Paweł Łabieniec, Mateusz Pękali; od lewej siedzą: Paweł Skuczyński, Sylwia Wojtczak, Adam Dyrda (fot. z archiwum M. Pękali)

co jednak nie stanowiło przeszkody dla proponowania różnorodnych interpretacji zawartych w książce analiz oraz dla rozważenia głosów zarówno aprobujących, jak i krytycznych. Wspomniana monografia okazała się także dobrym punktem wyjścia do dzielenia się przez uczestników ich własnymi doświadczeniami i przemyśleniami na temat aktualnego stanu edukacji prawniczej oraz bardziej lub mniej obiecującymi perspektywami rozwiązania największych jej bolączek w celu podniesienia poziomu kształcenia w najbliższych latach.

Pierwszego dnia przedmiotem dyskusji były m.in. następujące kwestie: 1) liczne problemy organizacyjne wydziałów prawa, wynikające z ogólnego stanu szkolnictwa wyższego w Polsce; 2) masowy charakter studiów prawniczych mający liczne negatywne konsekwencje (brak integracji studentów, postawy rywalizacyjne, brak możliwości podejścia indywidualnego w relacji wykładowca – student); 3) systematycznie obniżający się poziom wiedzy ogólnej kolejnych roczników rozpoczynających studia prawnicze; negatywne postawy wyniesione ze szkoły średniej, w tym brak umiejętności dyskusji, myślenia krytycznego i bierność („stłamszenie”); 4) brak jednolitych standardów praktycznego przygotowywania wykładowców do prowadzenia zajęć dydaktycznych; 5) brak wyodrębnienia ścieżek edukacyjnych, np. dla studentów planujących rozpoczęcie poszczególnych aplikacji lub planujących podjęcie pracy naukowej; 6) brak spójnych założeń systemowych co do kierunków i zakresów „formowania” studentów na poszczególnych latach studiów; 7) prowadzenie edukacji w sposób zniechęcający do własnej inicjatywy studenta i tłumiący jego początkowy zapał do uczenia się; 8) brak systematycznych badań empirycznych na temat procesów wpływających na stan edukacji prawniczej w Polsce, w tym otoczenia społecznego uczelni i szerzej – społeczno-kulturowego kontekstu funkcjonowania akademii; 9) brak wyraźnego określenia roli, jaką powinny odgrywać w procesie edukacji prawniczej poszczególne dyscypliny nauk prawnych, w szczególności teoria i filozofia prawa oraz przedmioty dogmatyczne; brak spójnej wizji co do tego, na czym powinna polegać społeczna użyteczność nauk prawnych w ogóle, a edukacji prawniczej w szczególności.

Drugiego dnia, po powrocie ze szlaku, obrady kontynuowano w formie refleksji nad założeniami modelowymi „efektu końcowego” edukacji na studiach prawniczych. Każdy z uczestników miał okazję zaprezentować swoją autorską odpowiedź na pytania dotyczące kształcenia przyszłych prawników. Jaki powinien być idealny absolwent prawa (przy założeniu, że w procesie dydaktycznym nie istnieją żadne bariery organizacyjne, finansowe itp.)? Jaką wiedzę powinien mieć? Jakie powinien mieć umiejętności i doświadczenie? Jakie postawy winien prezentować? Kolejnym wątkiem rozmowy były te kierunki działań, na które osoby odpowiedzialne na różnych szczeblach za organizację studiów prawniczych powinny zwrócić największą uwagę z punktu widzenia przygotowania studentów do przyszłej pracy w różnych rolach zawodowych. Szczególnie istotne w tym zakresie jest: 1) uelastycznianie programów studiów, aby dostosować je do oczekiwań i planowanych ścieżek rozwoju studentów; uelastycznianie organizacji procesu dydaktycznego (np. przez wprowadzanie bardziej

przystępnych form przekazywania wiedzy, stosowanie metod aktywnego nauczania, pracy zespołowej i ćwiczeń w jak największym stopniu odzwierciedlających praktykę, wprowadzanie różnorodnych form zaliczania poszczególnych przedmiotów); 2) prowadzenie przedmiotów teoretycznych, historycznych i dogmatycznych w sposób ukazujący, jak wiedza abstrakcyjna może być przydatna w praktyce rozwiązywania konkretnych problemów prawnych; szersze wykorzystanie form seminariów i konwersatoriów oraz rozszerzanie katalogu przedmiotów fakultatywnych, w czasie których wykładowcy mają okazję zainteresować studentów szczegółowymi (podejmowanymi przez nich samych) problemami badawczymi; 3) szersze uwzględnianie w programach studiów tematów powiązanych z rozjemczą funkcją prawa, polubownymi metodami rozwiązywania sporów, zdolnościami negocjacyjnymi i szerzej: kompetencjami psychospołecznymi prawników; 4) wspieranie działalności klinik prawa, dających cenne doświadczenie praktyczne w stosowaniu prawa i w kontakcie z klientem; 5) umożliwienie studentom zdobywania różnorodnych doświadczeń w instytucjach nie tylko ściśle prawniczych (np. organizacje pozarządowe, służby społeczne); 6) zachęcanie studentów do przekazywania pogłębionej informacji zwrotnej na temat procesu dydaktycznego (nie tylko w ramach wypełniania ankiet); 7) wzmacnianie procesów pozytywnej socjalizacji studentów z wykładowcami i przedstawicielami środowisk prawniczych; 8) podnoszenie świadomości w zakresie etyki zawodowej.

Te kierunki działań z pewnością mogą przyczynić się do podniesienia jakości edukacji prawniczej. Są one warte rozwijania na wydziałach prawa niezależnie od tego, czy uznajemy, że „sen o demokratycznej nauce prawa” będzie miał kiedykolwiek szansę rzeczywiście się ziścić.

Podobnie jak to miało miejsce w przypadku I Rajdokonferencji (Beskid Żywiecki, kwiecień 2024 r.), październikowe spotkanie udowodniło, że interesujące, głębokie i konkluzywne dyskusje naukowe z powodzeniem można połączyć z wędrówką po szlakach i noclegiem w górskim schronisku. Co więcej, niektórzy uczestnicy przyznawali, że w czasie żadnej innej konferencji nie mieliby możliwości wzięcia udziału w tak swobodnych rozmowach na ważne i aktualne tematy z zakresu teorii i filozofii prawa.

Poniżej prezentujemy opracowane przez kierownictwo Sekcji logo, które będzie nam towarzyszyć w czasie kolejnych naukowych wędrówek, które są planowane na wiosnę i jesień 2025 r. Już teraz serdecznie zapraszamy wszystkich do wyruszenia z nami na szlak!

